

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра педагогіки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан гуманітарно-педагогічного факультету
к. філос. н., доцент
Інна САВИЦЬКА
« 20 » _____ 2023 р.

«СХВАЛЕНО»
на засідання кафедри педагогіки
Протокол № 21 від « 22 » 05 2023 р.
Завідувач кафедри, д. пед. н.
Руслан СОПІВНИК

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОПП «Педагогіка вищої школи»
Лідія ЧЕРЕДНИК

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ»

Спеціальність 011 «Освітні, педагогічні науки»
Освітня програма «Педагогіка вищої школи»
Гуманітарно-педагогічний факультет

Розробник: д. пед. н., доцент, професор кафедри педагогіки Буцик І.М.

Київ 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни

«Педагогіка вищої школи»

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітній ступінь	Магістр	
Галузь знань	01 «Освіта, педагогіка»	
Спеціальність	011 «Освітні, педагогічні науки»	
Освітня програма	«Педагогіка вищої школи»	
Програма підготовки	освітньо-професійна	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	300	
Кількість кредитів ECTS	6	
Кількість змістових модулів	3	
Курсова робота	30 год.	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	1	1
Семестр	1	1
Лекційні заняття	30 год.	12 год.
Практичні, семінарські заняття	60 год.	12 год.
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	180	246
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента –	6 год. 12 год.	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета. Метою викладання навчальної дисципліни є підготовка фахівця для виконання професійних функцій та типових задач діяльності.

Завдання. Основними завданнями вивчення дисципліни «Педагогіка» є: формування у студентів знань про теорію навчання та виховання; формування у студентів та умінь щодо виявлення та характеризування педагогічних проблем, підбору оптимальних педагогічних підходів для організації навчання і виховання.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен

- **знати:** сутність процесу навчання, виховання та освіти; основні напрями та принципи, методи та форми навчання; принципи формування змісту освіти та

навчання; підходи до оцінювання успішності в навчанні; педагогічні технології в аграрній освіті.

- **уміти:** виявляти педагогічні проблеми в організації навчання і виховання; здійснювати характеристику навчальних та виховних процесів; оптимально підбирати організаційні форми, методи, прийоми, засоби та принципи навчання, виховання та контролю.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність – здатність розв’язувати проблеми, задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері освітніх, педагогічних наук.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1.Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК2.Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК3.Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4.Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6.Здатність виявляти, ставити та розв’язувати проблеми.

ЗК7.Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК8.Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

ЗК11. Здатність аналізувати суспільно й особистісно значущі світоглядні проблеми, зберігаючи та примножуючи загальнолюдські та національні цінності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК3.Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості студентів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти, розробляти комплексне навчально-методичне забезпечення освітнього компоненту, розробляти та застосовувати діагностичний інструментарій оцінювання академічних досягнень здобувачів освіти.

СК4.Здатність здійснювати експертизу та надавати консультації з питань освітньої політики та інновацій в освіті.

СК5.Здатність розробляти і реалізовувати нові освітні інструменти, проекти та інтегрувати їх в освітнє середовище закладу освіти.

СК6.Здатність управляти стратегічним розвитком команди в педагогічній, науково-педагогічній та науковій діяльності; реалізувати лідерський потенціал педагога; будувати ефективну комунікативну взаємодію, працювати в команді із суб’єктами освітнього процесу.

СК8.Здатність інтегрувати знання у сфері освіти/педагогіки та розв’язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах.

СК 10. Здатність до створення толерантного освітнього середовища, до лідерства та управління освітнім процесом; до реалізації здоров’язберігаючого підходу в організації освітнього процесу.

СК 11. Здатність до рефлексії в процесі розв’язання професійних завдань.

Програмні результати навчання (ПРН):

РН1.Знати на рівні новітніх досягнень концепції розвитку освіти і педагогіки, методологію відповідних досліджень; проводити самостійні наукові дослідження педагогічних явищ та екстраполювати їх результати в практику викладання.

PH2. Використовувати сучасні цифрові технології і ресурси у професійній, інноваційній та дослідницькій діяльності.

PH3. Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію.

PH5. Організовувати освітній процес на основі студентоцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти.

PH6. Розробляти та реалізовувати інноваційні й дослідницькі проекти у сфері освіти/педагогіки та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, економічних, етичних норм; володіти методологією проектування змісту навчання і технології його реалізації.

PH8. Розробляти і викладати освітні курси в закладах вищої освіти, використовуючи методики, інструменти і технології, необхідні для досягнення поставлених цілей; розробляти структуру і створювати складники навчально-методичного забезпечення освітнього компоненту; вміти аналізувати, добирати і використовувати педагогічні технології відповідно до предметної сфери.

PH9. Здійснювати пошук необхідної інформації з освітніх/педагогічних наук у друкованих, електронних та інших джерелах, аналізувати, систематизувати її, оцінюючи достовірність та релевантність.

PH12. Аналізувати результати власної педагогічної діяльності і розробляти програму професійного саморозвитку.

PH13. Знаходити форми і засоби створення здоров'язбережувального освітнього середовища; аналізувати вплив соціокультурних чинників на трансформаційні процеси у системі освіти та її глобалізацію.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для повного терміну денної (заочної) форми навчання.

Змістовий модуль 1. Загальні питання педагогіки та теорія виховання

Тема лекційного заняття 1.1. *Педагогіка як наука.* Основні педагогічні категорії (“виховання”, “навчання”, “освіта”). Система педагогічних наук: об'єкт, предмет, структуру загальної педагогіки (загальні основи, теорія навчання, теорія виховання, школознавство); проблеми, якими займається вікова педагогіка (дошкільна, шкільна, педагогіка дорослих, геронтологія), професійна педагогіка (військова, спортивна, виробнича і т.д.), спеціальна педагогіка (сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, олігофренопедагогіка), історія педагогіки.

Тема лекційного заняття 1.2. *Розвиток і формування особистості.* Поняття “особистість”, “індивід”, “персона”, “індивідуальність”. Структура особистості та її психологічні характеристики. Сутність поняття “формування” та “розвиток”. Фактори розвитку особистості (спадковість, середовище, активність). Вікові етапи розвитку особистості.

Тема лекційного заняття 1.3. Виховання як основа для розвитку та формування особистості. Поняття “виховання”, “самовиховання”, “перевиховання”, “вихованість”. Особливостями процесу. Структурні елементи процесу виховання, його рушійні сили, внутрішні та зовнішні суперечності, компоненти процесу виховання та етапи процесу виховання. Характеристика основних напрямків виховання. Поняття “метод виховання”. Класифікація методів виховання (методи формування свідомості особистості; методи формування досвіду суспільної поведінки і діяльності; методи стимулювання і корекції поведінки і діяльності вихованців; методи самовиховання). Форми виховання. Види виховних заходів у ЗВО. Умови оптимального вибору і ефективного застосування методів виховання. Етапи виховної роботи у ЗВО, планування, організація та контроль.

Тема лекційного заняття 1.4. Зміст освіти і зміст навчання. Поняття “зміст освіти”. Нормативно-правові документи, в яких відображено зміст освіти (закон України “Про освіту”, закон України “Про вищу освіту”, Державні освітні стандарти, ОПП, навчальний план). Мета і пріоритети розвитку освіти, основні принципи реформи освіти (демократизація, гуманізація, національна спрямованість та неперервність освіти, неподільність навчання і виховання тощо). Поняття “зміст навчання”. Нормативно-правові документи, в яких відображено зміст навчання (навчальна програма, типова програма, підручник, посібник, методичні матеріали).

Тема лекційного заняття 1.5. Система освіти в Україні. Управління вищим навчальним закладом. Поняття про систему освіти України, основні нормативно-правові документи про освіту, рівні освіти, характеристика ступеневої освіти, характеристика закладів вищої освіти.

Змістовий модуль 2. Дидактика

Тема лекційного заняття 2.1. Дидактика. Процес навчання, його структура. Дидактика, основні категорії дидактики (навчання, викладання, учіння, принципи, форми, методи і засоби навчання), основні компоненти процесу навчання (цільовий, стимулююче-мотиваційний, змістовний, операційно-дійовий, контроль-регулюючий, оціночно-результативний), основні функції навчання (освітня, виховна, розвиваюча). Психофізіологічні закономірності процесів формування знань, умінь та навичок. Етапи навчання, їх взаємозалежність.

Тема лекційного заняття 2.2. Закономірності, принципи та правила навчання. Поняття “правила”, “закономірності” та “принципи” навчання, їх взаємозв'язок. Характеристика принципів навчання (науковості, систематичності і послідовності, доступності, зв'язку навчання з практикою, свідомості і активності у навчанні, наочності, міцності знань, умінь і навичок, індивідуального підходу, емоційності у навчанні, виховуючого навчання).

Тема лекційного заняття 2.3. Індивідуалізація і диференціація навчання. Поняття «диференціація в освіті. Види і рівні диференціації. Поняття «індивідуалізація навчання» Індивідуалізація і диференціація навчання.

Організація диференційованого навчання у ЗВО. Внутрішньогрупова індивідуалізація.

Тема лекційного заняття 2.4. Методи навчання. Поняття про методи та прийоми навчання, класифікації методів навчання (методи на основі джерел знань, методи навчання на основі пізнавальної діяльності студентів), характеристика методів навчання, оптимальний вибір методів навчання.

Тема лекційного заняття 2.5. Форми і методи навчання. Поняття “форма організації навчання”, поняття “форма навчання”, класифікації форм навчання та організації навчання. Види навчальних занять у ЗВО і їх характеристика. Лекційно-семінарська та класно-урочна системи навчання.

Модуль 3. Організація навчального процесу та освіти в Україні

Тема лекційного заняття 3.1. Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів. Поняття «діяльність», «активність», «активізація», «навчальна діяльність», «навчально-пізнавальна діяльність». Поетапний розвиток навчально-пізнавальної діяльності. Умови активізації навчально-пізнавальної діяльності. Шляхи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Тема лекційного заняття 3.2. Неуспішність студентів та навчання обдарованої молоді. Поняття «неуспішність у навчанні». Причини неуспішності. Шляхи подолання неуспішності у навчанні. Суть та види обдарованості. Форми і методи роботи з обдарованими студентами. Досвід зарубіжних шкіл у навчанні обдарованої молоді.

Тема лекційного заняття 3.3. Засоби навчання. Поняття «засоби навчання». Мета та місце засобів унаочнення в системі засобів навчання, їх класифікація. Наочність як основа для відображення змісту навчання. Засоби унаочнення, їх класифікація. Вимоги до підготовки та використання засобів унаочнення.

Тема лекційного заняття 3.4. Контроль і оцінювання успішності у навчанні. Поняття “контроль”, функції контролю (навчальна, діагностична, виховна, розвиваюча, стимулююча, управляюча, оцінююча, прогностична), види контролю (попередній, тематичний поточний, періодичний, підсумковий), принципи контролю (об’єктивність, індивідуальний характер, систематичність, різноманітність форм, достатня кількість даних для оцінки, тематична спрямованість, об’єктивність, єдність вимог учителів, етичність, оптимальність, всебічність), критерії оцінки (обсяг, глибина, міцність, оперативність знань), рівні знань (репродуктивний, реконструктивний, творчий), норми оцінки, компоненти контролю (перевірка, оцінка, облік).

Тема лекційного заняття 3.5. Вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду. Поняття «передовий педагогічний досвід». Практика вивчення передового педагогічного досвіду. Форми узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду. Сучасні новаторські ідеї в освіті.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Загальні питання педагогіки та теорія виховання												
Тема 1.1. Педагогіка як наука.	18	2	4	-	-	12	45	2	2	-	-	11
Тема 1.2. Розвиток і формування особистості	18	2	4	-	-	12						15
Тема 1.3. Виховання як основа для розвитку та формування особистості	18	2	4	-	-	12						15
Тема 1.4. Зміст освіти і зміст навчання у сучасній вищій школі.	18	2	4	-	-	12	45	2	2	-	-	21
Тема 1.5. Система освіти в Україні.	18	2	4	-	-	12						20
Разом за змістовим модулем	90	10	20	-	-	60	90	4	4	-	-	82
Змістовий модуль 2. Дидактика												
Тема 2.1. Процес навчання, його структура. Дидактика	18	2	4	-	-	12	45	2	2	-	-	20
Тема 2.2. Закономірності, принципи та правила навчання	18	2	4	-	-	12						21
Тема 2.3. Диференціація та індивідуалізація навчання	18	2	4	-	-	12	45	2	-	-	11	
Тема 2.4. Методи навчання	18	2	4	-	-	12					15	
Тема 2.5. Форми навчання	18	2	4	-	-	12					15	
Разом за змістовим модулем	90	10	20	-	-	60	90	4	4	-	-	82
Змістовий модуль 3. Організація навчального процесу та освіти в Україні												
Тема 3.1. Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів.	18	2	4	-	-	12	45	2	2	-	-	11
Тема 3.2. Неуспішність учнів та навчання обдарованої молоді	18	2	4	-	-	12						15
Тема 3.3. Засоби навчання	18	2	4	-	-	12						15
Тема 3.4. Контроль і оцінювання успішності у навчанні	18	2	4	-	-	12	45	2	2	-	-	20
Тема 3.5. Вивчення, використання та поширення передового педагогічного досвіду	18	2	4	-	-	12						21
Разом за змістовим модулем	90	10	20	-	-	60	90	4	4	-	-	82
Усього годин	270	30	60	-	-	180	270	12	12	-	-	180

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Педагогіка як наука.	4
2.	Розвиток і формування особистості	4
3.	Виховання як основа для розвитку та формування особистості	4
4.	Зміст освіти і зміст навчання у сучасній вищій школі	4
5.	Система освіти в Україні.	4
6.	Процес навчання, його структура. Дидактика	4
7.	Закономірності, принципи та правила навчання	4
8.	Диференціація та індивідуалізація навчання	4
9.	Методи навчання	4
10.	Форми навчання	4
11.	Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів	4
12.	Неуспішність учнів та навчання обдарованої молоді	4
13.	Засоби навчання	4
14.	Контроль та оцінювання успішності у навчанні	4
15.	Вивчення, використання та поширення передового педагогічного досвіду.	4

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Педагогіка як наука.	12
2.	Розвиток і формування особистості	12
3.	Виховання як основа для розвитку та формування особистості	12
4.	Зміст освіти і зміст навчання у сучасній вищій школі	12
5.	Система освіти в Україні	12
6.	Процес навчання, його структура. Дидактика	12
7.	Закономірності, принципи та правила навчання	12
8.	Диференціація та індивідуалізація навчання	12
9.	Методи навчання	12
10.	Форми навчання	12
11.	Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів	12
12.	Неуспішність учнів та навчання обдарованої молоді	12
13.	Засоби навчання	12
14.	Контроль та оцінювання успішності у навчанні	12
15.	Вивчення, використання та поширення передового педагогічного досвіду.	12

6. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

1. Педагогіка як наука і мистецтво.
2. Основні педагогічні категорії.
3. Система педагогічних знань.
4. Зв'язок педагогіки з іншими науками.
5. Поняття «індивід», «особистість», «індивідуальність».
6. Розвиток та формування особисті, напрями розвитку.
7. Вікові етапи розвитку особистості та індивідуальні особливості.
8. Фактори, що впливають на розвиток та формування особистості.
9. Поняття про «виховання».
10. Напрями виховання.
11. Принципи виховання.
12. Методи виховання.
13. Організаційні форми виховання та види виховних заходів.
14. Поняття про систему освіти, структура освіти України.
15. Освітні рівні в Україні, освітньо-кваліфікаційні рівні, наукові ступені, вчені звання.
16. Вища та післядипломна освіти в Україні.
17. Поняття про «зміст освіти», рівні формування змісту освіти.
18. Нормативно-правові документи, в яких відображено зміст освіти.
19. Поняття про «зміст навчання».
20. Нормативно-правові документи, в яких відображено зміст навчання.
21. Теорії формування змісту освіти.
22. Дидактика, її предмет дослідження.
23. Компоненти навчання. Етапи організації навчального процесу.
24. Функції та етапи навчання.
25. Види навчання.
26. Закономірності навчання.
27. Принципи навчання.
28. Правила навчання.
29. Поняття індивідуалізація в освіті, форми індивідуалізації навчальної роботи.
30. Поняття про диференціацію. Диференціація в освіті. Види і рівні диференціації.
31. Диференціація навчання, напрями та профілі диференціації.
32. Поняття «методи навчання».
33. Класифікації методів навчання.
34. Прийоми навчання.
35. Поняття «форми організації навчання», види форм організації навчання, види навчальних занять у ВНЗ.
36. Поняття «форми навчання» види форм навчання.
37. Системи навчання.
38. Поняття «активність», «навчально-пізнавальна активність», «активізація навчально-пізнавальної діяльності».
39. Розвиток та формування навчально-пізнавальної активності.

40. Принципи, умови та шляхи формування активності студентів.
41. Поняття «неуспішність», «відставання» та їх ознаки, види відставання.
42. Причини неуспішності та відставання.
43. Робота з відстаючими студентами.
44. Поняття обдарованості, види обдарованості, обдарована молодь.
45. Талант, геніальність.
46. Принципи навчальної роботи з обдарованою молоддю.
47. Форми і методи роботи з обдарованими дітьми.
48. Поняття про «засоби навчання». Класифікація засобів навчання.
49. Наочність як основа для відображення змісту навчання. Види наочності.
50. Засоби унаочнення, їх класифікація.
51. Вимоги до підготовки та використання засобів унаочнення.
52. Технічні засоби навчання.
53. Сутність контролю та оцінювання успішності у навчанні.
54. Види, методи та форми контролю.
55. Критерії та норми оцінювання успішності у навчанні.
56. Сутність передового педагогічного досвіду, його показники та вимоги.
57. Умови, шляхи та методи виявлення та формування передового педагогічного досвіду.
58. Планування впровадження передового педагогічного досвіду в педагогічну практику, форми впровадження.

7. Методи навчання

Лекції: розповідь, пояснення, інформаційне повідомлення, ілюстрування, демонстрування, бесіда.

Практичні заняття: бесіда, письмові роботи (частково-пошукові вправи).

Самостійна робота: робота з літературою, письмові роботи (частково-пошукові вправи).

8. Форми контролю

Тематичний контроль (усне опитування, письмова робота).

Поточний контроль – модульні контрольні роботи (письмова робота).

Підсумковий контроль – залік (тестування).

9. Розподіл балів, які отримують студенти. Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамен та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 03.03.2021 р. протокол №7)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{Ат}}$.

10. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс з дисципліни.
2. Конспект лекцій.
3. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів

11. Рекомендована література

Основна

1. Калашнікова Л. М., Жерновникова О. А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях: навч. посіб. Харків, 2016. 260 с.
2. Козлакова Г. О., Орос І. І., Силадій І. М. Педагогіка вищої школи: методичні рекомендації до вивчення дисципліни. Берегово: ЗУІФР, 2017. 32 с.
3. Навчальний посібник з дисципліни «Педагогіка вищої школи». Уклад. А. В. Лисенко. Полтава: ПолтНТУ, 2018. 102 с.
4. Нагаєв В. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Харків: «Стильна типографія», 2019. 267 с.
5. Немченко С. Г., Крижко В. В., Шумілова І. Ф., Старокожко О. М., Голік О.Б. Педагогіка вищої школи: підруч. Бердянськ : БДПУ, 2020. 517 с.
6. Педагогіка вищої школи: збірник тестових завдань. Уклад. В. І. Кобаль. Мукачево: МДУ, 2016. 74 с.
7. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / О. І. Федоренко, В. О. Тюріна, С. П. Гіренко, С. М. Бойко, М. О. Котелюх, П. Д. Червоний, О. В. Медведєва; за заг. ред. О. І. Федоренко. Харків: ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.
8. Педагогіка та психологія вищої школи (Частина І. Педагогіка вищої школи): хрестоматія ; навч. посібн. Уклад. Світлана Володимирівна Виговська; Оксана Вікторівна Васюк. Київ: ЦП «Компринт», 2017. 797 с.

Додаткова література

1. Васюк О. В. Порівняльна педагогіка: підруч. Київ-Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2016. 412 с.
2. Єрмаченко В. Є., Дериховська В. І Особливості трансформації світової системи вищої освіти у ХХІ столітті. *Економіка та суспільство*. 2017. № 10. С. 516-522.
3. Кондур О.С. Управління якістю освітніх систем в умовах глобалізації: теорія, методика організації, практика: монографія. Івано-Франківськ: НАІР, 2018. 488 с.
4. Мойсеєнко Р. М. Активізація пізнавальної діяльності майбутніх фахівців засобами активних методів навчання в умовах університетської освіти. *Наукові записки. Серія «Педагогічні науки»*. 2017. 159, 97-103.

5. Науменко Н. В. Напрями вдосконалення методик викладання навчальних дисциплін магістрам освітніх, педагогічних наук. Теорія і практика управління соціальними системами. 2021. №2, 49-57.

6. Освіта майбутнього: концепції, методи, підходи: колективна монографія / кол. авт. ; голов. ред. В. В. Любарець, О. В. Кендюхов, Н. В. Бахмат. Київ: Міленіум, 2020. 310 с.

9. Avineri N. Research Methods for Language Teaching: Inquiry, Process, and Synthesis. London: Macmillan Education, 2017. 236 p. 14.

10. Döring N., Bortz J. Forschungsmethoden und Evaluation in den Sozial und Humanwissenschaften. Berlin, Heidelberg: Springer (Springer-Lehrbuch), 2016. 1051 s.

11. Catroux M. Méthodologie de la recherche en didactique des langues : guide pratique. Les étapes clés d'un travail de recherche. Pour un usage en autonomie. Ellipses. 2018. 168 p.

Нормативні правові документи:

1. Закон України «Про вищу освіту». URL: [http : //zakon4 .rada.gov.ua/laws/show/1556-18](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18)

2. Закон України «Про освіту». URL: [http ://zakon4 .rada.gov.ua/laws/show/1060-12](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12)

3. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text>

4. Стратегія розвитку освіти в Україні на 2021-2031 роки. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>